

*Валентина Собољ
(Республіка Польща)*

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЧЕРГОВИХ ТОМІВ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ «НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ім. ШЕВЧЕНКА»

У Львові, у будинку НТШ по вулиці Винниченка, 24 (колишня вул. Чарнецького) 11 липня 2017 року відбулася презентація першого й другого томів енциклопедії «Наукове товариство ім. Шевченка». Відповідальним редактором видань є Олег Купчинський, до редакційної ради ввійшли Михайло Андрейчин, Іван Вакарчук, Іван Дзюба, Микола Железняк, Микола Жулинський, Олег Купчинський, Роман Кушнір, Віталій Масненко, Зиновій Назарчук, Леонід Рудницький, Ярослав Яцків.

Зібрання відкрив голова НТШ в Україні, член-кореспондент НАН України Р. Кушнір: він висвітлив визначальні історичні віхи найстарішої громадської наукової інституції в Україні, якій належить, без перебільшення, унікальна роль в історії української науки та консолідації інтелектуальних сил України. Спершу в далекому 1873 році у Львові постало літературне та загальноосвітнє «Товариство імені Шевченка». А вже у 1892 році на його основі розгорнуло свою діяльність «Наукове товариство імені Шевченка», значний розквіт якого можна окреслити періодом з 1897 по 1913 роки, коли його очолювали й плідно працювали М. Грушевський, В. Гнатюк, І. Франко та інші. У 1918 році постала Українська академія наук і члени НТШ активно співпрацювали з нею. Товариство заклало основи розвитку власної національної науки, «відшукало і показало перед світом своє національне обличчя у різних наукових сферах щодо минулого і сучасного українського народу <...> у своїй поточній праці завжди спирається і дотримується наочних фактів у трактуванні різних явищ, подій, діяльності

людей та ніколи не послуговується засобами невмотивованої брутальної критики і пропаганди, що застосовували до нього російський царський, радянський і різні західні санаційні уряди та їхні апологети» [1]. І власне презентована енциклопедія дає всебічну інформацію, а часто й синтетичне знання про першу наукову установу. Адже це саме НТШ започаткувало свою діяльність до створення Академії наук України. Хоча в 1940 році радянський режим офіційно закрити НТШ, воно продовжувало працювати підпільно. У 1947 році НТШ відновило свою діяльність за кордоном.

В Україні НТШ було відроджено 21 жовтня 1989 року, сьогодні в Товаристві працює близько 1700 науковців. Роман Кушнір нагадав, що дійсними членами НТШ було обрано ряд видатних учених-іноземців, зокрема, Альберта Анштайна, Олександра Брікнера, Томаша Масарика, Макса Планка та інших. Було цікаво довідатися, що 12 червня 2017 року в Києві відбулася зустріч з Президентом НТШ в Америці, гарвардським професором Григорієм Грабовичем, на якій було обговорено перспективи співпраці крайових осередків НТШ. Р. Кушнір відзначив також креативну діяльність дійсних членів Товариства, авторів енциклопедії. Він наголосив, що на Донбасі, незважаючи на важку ситуацію, продовжує функціонувати Донецький осередок, зокрема, професор В. Білецький надіслав 44 том «Вісника» Донецького відділення НТШ, видання якого учений продовжує в Полтаві.

Під час презентації другого тому виступили також автори статей до енциклопедичного видання та учасники презентації: Роман Пляцко, Олег Шаблій, Юрій Ковалів, Андрій Фелонюк, Роман Яців, Іван Ровенчак, Іван Сварник та Валентина Соболев. Так, зокрема, Р. Пляцко зазначив, що важливу роль у формуванні переконання щодо необхідності відновлення діяльності НТШ в Україні відіграв Науковий симпозіум «Тарас Шевченко і українська національна культура», проведений

у Львові в червні 1989 року з нагоди 175-річчя від дня народження поета й 115-річчя заснування НТШ. Одна з двох секцій Симпозіуму була присвячена осмисленню внеску НТШ в розвиток наукової думки в Україні. Під час її роботи було виголошено низку доповідей, які висвітлили багатогранну діяльність Товариства й складні етапи його діяльності, а також лягли в основу виданих згодом матеріалів Симпозіуму, що включають понад 50 текстів, присвячених НТШ, авторів зі Львова, Києва, Ужгорода й Донецька. У дні проведення Симпозіуму, засідання якого проводились у будинку на теперішній вулиці Винниченка, 24, що історично був власністю НТШ, панувала особливо піднесена атмосфера. Цьому сприяла участь у його роботі корифеїв української науки й культури, які свого часу формувались як науковці й мали змогу спілкуватись особисто з провідними діячами НТШ ще довоєнних років. Вразили спогади славного маестро й педагога М. Колесси про те, як він ще дитиною слухав декламування І. Франком поеми «Мойсей», як письменник пригощав його вишнями, коли навідувався до Ф. Колесси, щоб наспівати народних пісень для запису. Було щемко усвідомлювати, що власне М. Колесса є «останнім з могікан», хто спілкувався з І. Франком, і той частував його вишнями. Очевидно, у багатьох учасників Симпозіуму тоді виникла думка про важливість відображення спадкоємності поколінь українських діячів науки та культури, передусім у друкованих виданнях. Урешті, це стало одним із поштовхів для реалізації задуму видання фундаментальної енциклопедії «Наукове товариство ім. Шевченка». Важливим початковим етапом усієї масштабної роботи було укладання попереднього переліку гасел для Енциклопедії. Над цим активно працювали Олег Купчинський, Мирослав Мороз, Оксана Гнатишин за участі інших членів Товариства.

Професор Олег Шаблій акцентував на неординарності такого збігу: в останні роки побачила світ Енциклопедія Льво-

ва у двох томах, Шевченківська енциклопедія та енциклопедія «Наукове товариство ім. Шевченка». Згадав також видану Кубійовичем Енциклопедію українознавства (14 томів українською мовою та 7 – англійською). Підкреслив, що вимоги об'єктивності та точності мають бути категоричними, а кожне слово – значущим. Другий том презентованої енциклопедії містить 275 гасел, над ними працювали 95 авторів, том має історико-гуманітарне спрямування.

Юрій Ковалів апелював до досвіду польськомовного видання *Polski Słownik Biograficzny*, вихід у світ якого почався в 30-х роках ХХ ст., а сьогодні триває підготовка гасел на літеру «Т». Згадав також про такі енциклопедичні видання української діаспори, як опублікований у 2006 році перший том «Україністика США», інтернет-едиція «Україністика (українці-?) Британії». Добре слово прозвучало на адресу діяльного професора Володимира Косика, а також на світлу пам'ять професора Аркадія Жуковського, які тривалий час очолювали НТШ у Західній Європі, зокрема, у Франції. Р. Яців повідомив, що в Торонто добре артикулюють завдання для молоді. І. Сварник слушно наголосив на специфіці написання статей до енциклопедичних видань: така праця вимагає особливої зосередженості, спокою та лаконізму. А. Фелонюк розповів про фонд НТШ № 309, про структуру гасел, необхідність видання методичних рекомендацій авторам, редакторську роботу Владислава Бартошевського, Олександри Савули, клопіткий підбір ілюстрацій, який виконує Василь Майхер. В. Соболев поділилася враженнями про працю в архівах Вінніпега.

Далі в кулуарах за горнятком кави й чаю відбулася розмова про поточні справи, про перспективи інших видань та міжнародну співпрацю, зокрема й з членами Робітні польсько-українських літературних стосунків Варшавського університету. У розмовах домінувала думка про те, що енциклопедія «Наукове товариство ім. Шевченка» презентує суму

знань про науковий потенціал України, є, з одного боку, елітарною позицією, але з іншого й водночас – незамінним джерелом знань, необхідних для поширення й пропаганди українських наукових здобутків. На черзі презентація третього тому енциклопедії. Продумана й систематична праця над підготовкою наступних томів енциклопедії «Наукове товариство ім. Шевченка» є нашим беззаперечним обов'язком, справою національного гонору.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Купчинський О., Кушнір Р., Пляцко Р. Багатотомне видання – енциклопедія «Наукове товариство ім. Шевченка». Львів, 2017. С. 6.

REFERENCES

1. Kupchynskiy O., Kushnir R., Pliatsko R. (2017) Bahatotomne vydannia – entsyklopediia «Naukove tovarystvo im. Shevchenka» [The multi-volume edition is an encyclopedia «The Shevchenko Scientific Society»]. Lviv, p. 6.